

KÜRESELLEŞME OLGUSU ve İPEK YOLUNUN YENİDEN DİRİLİŞ PROJESİ

Mevlüt UYANIK*

Özet:

Durum Tespiti Tarihte sürekli bir devlet geleneğine sahip olarak kadim milletlerinden birisi olan Türkler, Doğu ile Batı âlemini birbirine bağlayan ve yüzyıllarca medeniyet mihveri olan İpek Yolundaki yerleri fethetmişler, yurt haline getirmişlerdir. Buldukları zaman ve mekânın şartlarına göre egemenliklerini pekiştirmişler, Türk-İslam Medeniyetini kurmuşlardır. Ümit Burnu'nun keşfiyle birlikte medeniyet mihveri değişmiş, Türklerin yurt ve devlet özdeşliğini gerçekleştirdikleri bölgeler jeopolitik önemini kaybetmiş; ama son yıllarda dünyanın yeniden küçük bir köy haline getiren Batı medeniyeti merkezli küreselleşme çabalarıyla birlikte yeni enerji koridoru olarak İpek yolu yeniden önem kazanmaya başlamıştır.

Sorun: Küreselleşme ile dünya siyasal açıda yeniden biçimlendirilmeye, fiziksel açıdan tarihe ilişkin yeni öncelikler tespit edilmeye çalışılmaktadır. Kültür, medeniyetler arasındaki farklılıkları esas alan çatışmacı gelenek ile benzerlikleri esas alan uzlaşmacı-barışçı geleneğin farkında olarak Türk Medeniyetinin Yeniden Dirilişini İpek Yolu Projesi bağlamında yeni bir açılım olarak sunmak, ekonomik küreselleşmeden azami oranda istifade edebilmek için ekonomi-politik organizasyonlar gerçekleştirmek.

Amaç: Jeopolitik ve ekonomik açıdan yeniden önem kazanan İpek Yolu güzergâhının aynı din ve ırkın farklı boyları tarafından kurulmuş Türk Devletlerinin hâkimiyetleri altında olmasından hareketle yeni politikalar geliştirmek ve dünya siyasasında aktörler haline gelmek. Vahdette Kesret (Birlik İçinde Çeşitlilik) ilkesi gereği, altı Türk devletinin dil, fikir ve işte birlik sağlayarak İpek Yolu bağlamında Türk Medeniyetinin Yeniden Diriliş İmkânını araştırmaktır.

Prof. Dr. Kırgızistan Os Devlet Üniversitesi Teoloji Fakültesi Dekan Yardımcısı Hitit Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi; Bu metin, "Bir Medeniyet Ekseni Olarak İpek Yolu Projesi -Asya Ve Dünya Toplumlarının Geleceği Açısından Önemi- New Silk Road Project As An Axis Of Civilization (It's Significance For The Future Of The Asian And World Community)" başlığıyla The Fifth International Conference of the Asian Philosophical Association (ICAPA) Chikushi Jogakuen University & Seinan Gakuin University . Plurality and Self-Identity of the Asian Community in History, Fukuoka, Japan, December 7-9, 2011" sunulmuş bildiridir.

Yöntem: Kültür, medeniyetler arasındaki farklılıkları esas alan *çatışmacı geleneğin Avrasya ve Ortadoğu'ya hâkim olmasına engel olmak ve yüzyıllardır uyguladığımız benzerlikleri esas alan uzlaşmacı-barışçı geleneğin birikimini sosyo-politik arenaya taşımaktır.* Bu bağlamda, önce küreselleşme kavramı çeşitli boyutlarıyla irdelenecek, ardından göç yolları dikkate alınarak Türk kültür ve medeniyetinin Oğuz Kaan-Mete Han'dan itibaren izlediği jeopolitik ve stratejik uygulamalarla kurulması üzerinde durulacaktır. İpek Yolunun tekrar tarihsel işlevine kazandırılması için coğrafya ile Dil, Düşünce irtibatının kurulmasının felsefi açıdan gerekliliği ile bunun pratiğe-işe yansması araştırılacak, böylece Küreselleşme çabalarının karşısında Türk Medeniyetinin Yeniden Dirilişinin Mümkün Olduğu vurgulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Oğuz, Türk, İslam, Medeniyet, Çatışma, Uzlaşma, Diriliş

Kırgızca Özet:

Abaldı İzildöö

Tarihta mamleket kuruuda dayıma uluttardın arsinan özgöçölönüp türk tildüü elder bolgon. Çığış menen batıştı bir birine baylanış kılğan jana kançlagan cüzdögön cıldar boyu madanşyattan söz kılınıp kelgen Cibek colundagı cerlerdi özünö karatıp alıp cana oşol ele uçurda mekendeşken. Bolgon uçurlarında oşol cerdin klimatına cana cer şarttarına ingaylaşıp egemendүүлüğün biriktirgen. Türk tildüü el cana İslam madaniyatı kuruştı. Ümüt Bulungu tabu menen madaniyat tartışması almaşkan. Türk tildüü eldin ekeni cana mamleketlerden aymak katarı geosayasatın coyuulganga argasız bolgon. Birok akırkı cıldarda düynönün canıdan kiçine aylga aylangan batış madaniyatı borboru katarı aalamdaşuu negizinde canı küçtögön karidoru katarı cibek colu canıdan maani berile baştagan.

Köygöy: Düynö aalamdaşuu menen birge cayasıy caktan canıdan bir körünüşkö ee bolup, fizikalık caktan tarihka baylanıştuu abalkıladı anıktogo araket kılıuda. Kultura madaniyattar ortosundagı özgöçölüktördü cana anı menen çatışkan kada salt menen okşoştuktardı negizgi orunga koyup kelişüü cana dostuk adatın tüşünüp, Türk madaniyatının Cnıdan Tirilüüsündögü Cibek Colu Proektinde canı bir açılış katarı sunuu, ekonomikalık aalamdaşuudan çon ölçömdö koldonuu için ekonomikalık cana politikalık caktan uyuşturuunu işke aşıruu bolup eseptelet.

Maksat; geopolitikalık cana ekonomikalık caktan kayradan candana baştagan uluu cibek colu bir din cana uluttun türdüü uruuları tarabınan kurulgan türk mamleketlerinin, canı sayasat cürgüzüü cana düynölük arenada sayasiy aboygo ee boluu. Altı türk tektüü ölkönün til, oy cügürtüü cana işte bir cenden kol bir cakadan baş çıkarıp uluu cibek colunun negizinde türk madaniyatının kayradan candandırıuu coldorun izildöö.

Usul; kulturalogiya, madınıyattar arsnadagı özgöççlüktörü negiz bolgon çatışuuçu adattın Evraziya jana borborduk aızıyaga öküm sürüüsünö toskool boluu jana жүздөгөн jıldar işke aşırıuuga kılğan araketibiz okşoştugu negiz bolgon kelişüü dostoşturuu saltın sayasiy politikalık arenaga alıp çıguu bolup esepetelet. Munun negizinde en birinçi aalamdaşuu tüşünügü türdüü maanilerde, iliktöo artınan köç coldorun eske aluu menen birge Türk kulturasin jana madaniyatın oguz Kaan Mete handan baştap andıgan geopolitka jana strategiyalik kelişүүлör menen kuruluşun negizine maani berilet. Uluu Cibek colun kayradan tarihy izildöösün keliştirüü için geografiya menen til kuruluşu filosofiyalik jakatan kerektüü cana munun işke aşuusun iliktenışı kerek. Oşentip aalamdaşuu araketinin mandayında Türk madaniyatı canıdan payda boluşu mümkün ekendigi basımdalat.

Açkiç sözdör ; aalamdaşuu, Türk , İslam madniyatı, Çatışuu,Kelişüü, Kayradan caraluu.

Ruşça Özet:

Глобализация и Возрождение Проекта Тюркской Цивилизации: Шелковый Путь

Краткое изложение:

Установление обстоятельства: Турки, один из древних народов, которые имели постоянное государство, они завоевали и сделали своей родиной земли на Шелковом Пути, которые соединяли Восток с Западом и столетия являлись осью цивилизации. Они построили Тюркско-Исламскую Цивилизацию и укрепили свое господство в соответствии с временем и местом. С открытием Мыса Надежды ось цивилизации изменилась, области осуществляющие единичность родины и государства Турков потеряли геополитическую важность; но в последние годы Шелковый Путь стал приобретать важность как новая линия энергии вместе с глобальными усилиями Центральной Цивилизации Запада, которая превратила Землю в положение маленькой деревни.

Проблема: Вместе с глобализацией Мир в политическом взгляде заново оформляется, с физической точки зрения стараются определить новые преимущества, касающиеся истории. Включая во внимание сторонников конфликта, основанные на различиях культуры и цивилизаций и основанные на сходстве сторонников примиренчества и мира Возрождение Тюркской Цивилизации преподнести как новое открытие с помощью проекта Шелковый Путь. Чтобы воспользоваться в максимальной мере с экономической глобализации, надо осуществить экономико-политические организации.

Цель: в связи с тем, что со стороны различных общин, относящиеся к одной вере и расе, под господством которых находится

переход Шелкового Пути и, который заново приобрел геополитическую и экономическую значимость надо развить новую политику и в мировой политике прийти в положение актеров. Необходимость принципа «Разнообразие в единстве», обеспечивающая единство Языка, Мысли и Деятельности шести Тюркских государств, исследовать Возможность Возрождения Тюркской Цивилизации с помощью Шелкового Пути.

Метод: противостоять господству в Евразии и Среднем Востоке сторонников конфликта, основывающихся на различии культур и цивилизаций и внести на общественно-политическую арену, столетиями используемые нами, скопление сторонников примиренчества, основывающихся на сходстве. В связи с этим, вначале будет изучена со всех сторон идея глобализации, после этого включая во внимание пути переселений, будет рассмотрено образование Тюркской Культуры и Цивилизации, которая образовалась с помощью геополитических и стратегических применений, ещё начавшийся вместе с Огуз Хан-Мете Ханом. Для того, чтобы Шелковый Путь функционировал как раньше, будет исследовано с философской точки зрения необходимость образования связи между Географией, Языком и Мыслью и его отражением на практике. Таким образом перед усилиями Глобализации будет подчеркнута Возможность Возрождения Тюркской Цивилизации.

Ключевые слова: Глобализация, Тюрк, Турецкий, Ислам, Цивилизация, Конфликт, Взаимопонимание, Возрождение.

Sunuş:

Tarihte sürekli bir devlet geleneğine sahip olarak kadim milletlerinden birisi olan Türkler, Doğu ile Batı âlemini birbirine bağlayan ve yüzyıllarca medeniyet mihveri olan İpek Yolundaki yerleri fethetmişler, zaman ve mekânın şartlarına göre egemenliklerini pekiştirmişler, gittikleri her bölgeyi “vatan”laştırmışlardır. Bu nedenle dünya siyasi coğrafyasında birçok Türk(eli) vardır. Fakat Ümit Burnu'nun keşfiyle birlikte medeniyet mihveri değişmiş, Türklerin yurt ve devlet özdeşliğini gerçekleştirdikleri bölgeler jeopolitik önemini kaybetmiştir.

Son yıllarda dünyayı küçük bir köy haline getiren (Batı medeniyeti merkezli) küreselleşme çabalarıyla birlikte enerji koridoru olarak ipek yolu yeniden önem kazanmaya başlamıştır. Küresel merkezi güçler tarafından fiziksel açıdan tarihe ilişkin yeni öncelikler tespit edilerek, dünya siyasal açıda yeniden biçimlendirilmektedir. Coğrafi değişiklikler, yeni devletler, yeni sınırlar belirlenmeye çalışılmaktadır.

Bu çerçevede, 1991 yılından itibaren Sovyet Sosyalist Birliği dağı(tı)lmış, yeni birçok devletler kurulmuştur. Bunun bizim açımızdan

önemi, Türkistan'daki kardeş devletlerin bağımsızlıklarına kavuşmasıyla birlikte dünya siyasal arenasında tek, bağımsız Türk devleti olmaktan kurtulup, her biri farklı özelliklere ve öneme sahip altı devlet olmamızdır. Bunlardan dördü; Özbek, Kırgız, Kazak ve Azeri boyların adıyla kuruldu. Boyları ve yaşadıkları mekânları belirten sıfatlardı bunlar. Türkmenistan, tıpkı Türkiye gibi, Türklerin, daha doğrusu Müslüman olan Türklerin yaşadığı ikinci özgür ve bağımsız ülke olarak gündemde yerini aldı. Asıl önemlisi, jeopolitik ve ekonomik açıdan dünyanın en önemli enerji koridoru olarak yeniden önem kazanan Asya'yı Avrupa'ya bağlayan İpek Yolu güzergâhının aynı din müntesibi olan ırkın farklı boyları tarafından kurulmuş Türk Devletlerinin tekrar hâkimiyetleri altına girmesiydi.

Devletlerin sahasının kültürleriyle geliştiği gerçeği ışığında aynı dili (farklı şiveleriyle de olsa) konuşmak, aynı din ve yorumuna bağlı olmak, beşeri ve siyasi coğrafya açısından çok önemli ve pozitif niteliklerdir. Zira yeryüzündeki devletler, çeşitli kültür bölgelerinde gruplar halinde toplanırlar. Her biri değişik bir durum arz etse de, bir kültür bölgesi içinde yer alan muhtelif devletler, müşterek kültürel arzulara sahiptir. (Göney, 1993: 12, 69)

Bu husus, felsefeyi, varoluşal (ontolojik ve epistemolojik) kayguları paylaşmak, fikir/düşünce ile yetiştığımız toprak arasında ilişki kurmak ve orayı yurtlaştıracak fikirler üretmek olarak tanımlayan bu satırların yazarı için çok önemli bir tespiti vurgulamaktadır. Şimdiye kadar, ontolojik olarak Anayurt/Anadolu'da, epistemolojik olarak Atayurt (İç Asya)daydık. Dolayısıyla ideal/teorik tartışmalar olarak kalıyordu bu tespitler. Platoncu anlamda söylessek, idealler-ülkülerin akılcı bir bilgiyle (noesis) kavranması gerekliydi; ama bir de bunların duyusal bilgiyle (doxa) ile görünüşler âleminde temellendirilmesi, anlamlandırılması şarttı. Ancak bu sayede ideal ile reel olan arasındaki kırılmalar tespit edilebilir; yaşanan zihinsel gerilimler, kargaşa ve karmaşanın neden(ler)i daha iyi anlaşılabilirdi. Bu noktada, Aristoteles'in öğretilerinden hareketle, tümel-ideal olanı tikel olanda kavramalı, tümelin bilgisinden tikelin bilgisini yeniden üretmeliyiz ki, gerçekleşmesi imkansız olan ile mümkün olan arasındaki farkı netleştirebilelim. (Ağaoğulları,1989:142-144;225)Mümkün dünyaların en iyisini gerçekleştirmek ve altı Türk devleti arasında ekonomik, siyasal ve kültürel işbirliklerini kurmak, bu şekilde olur.

I. Tarihte Türkler: Oğuz Kaan Neslinin Dünya Sosyo-politik Tarihindeki Yeri ve Önemi

İnsanoğlu, evreni ve hayatını anlamlandırmak için var olduğu andan itibaren sürekli bir hayret ve araştırma duygusu içindedir. Bu çerçevede her kültürde bir şekilde ilahi boyutu bulunan efsaneler-mitler-destanlar-kissalar oldukça işlevseldir. Zira dünyada olanlar-geçmiş-tarih,

bize (Dede Korkut (Ata) örneğinde olduğu gibi) hikâyeler, öyküler halinde sunulur. Bunların gerçek dünyaya-geçmişe karşılık olup olmadığını tam olarak bilemeyiz; ama gerçeklik denilen her zaman var olan bu anlatılarla bizde oluşur.(Jenkins,1997: 21;TA, 2002: I-294-295) Osman Turan, bu anlamda, milletlerin yaşayış, düşünüş ve inanışlarını araştırırken, milli destan, menkıbe ve efsanelerin bazen tarih vesikaları arasında birinci derecede önem kazanır, der; zira bunlar yalnız tarihin eksikliklerini doldurmakla kalmaz, toplumsal ruhun yansımalarını, düşünce ve inançlarını da ortaya koyar. (Turan, 1999:I/75)

Efsaneler, bu anlamda, Doğu'da aynı zamanda dini açıklamaların ilk adımı; Batı'da felsefi düşüncenin bir türü olarak görülür. Zira her medeniyetin ardında Whitehead' "derin bir kozmolojik bakış açısı" dediği, vahiyle verilmiş ilahi bir görünüm vardır. Bu açıdan destanlar önemli medeniyet unsurlardır. Yazı ise destanları kültürel açıdan taşıyan etkidir. (Toynbee,1978: I/45; Gilson,1986:26; TA, 2002:Giriş)

Tarihte adı geçmeyen, artık unutulmuş büyük kahramanlara ait efsanelere *mitoloji*; tarihte yaşadıklarını bildiğimiz kişilere ait efsanelere ise *destan* (Legende) denilmektedir. Buna göre, Türk dünyasının tarihi devreleri, coğrafi sahalarını kapsamaları açısından en büyük ve en önemlisi olan Oğuz Kaan bir bakış açısına göre mitoloji; Oğuz Kaan'ın Mete Han olma ihtimali karşısında ise "destan"dır.

İster destan, isterse mitoloji olsun, burada Oğuz'un soyu, dünyaya gelişi, büyümesi, evlenmesi, fetihleri, boylara ad vermesi, çocuklarına ülkeleri pay etmesi anlatılır. Bu nitelikleriyle destan, Türklerin var oluşlarını temellendirme ve anlamlandırmasıdır. Hz. Nuh'un Yafes adlı oğlunu Türklerin ana yurdu olan Issık Göl civarına göndermesi ve ayrı ayrı nesillerin türemesini istemesi, ilk oğlunun adının Türk olması, efsaneye ilahi bir boyut katıldığını da gösterir. Kadim Türklerin fetihlerini destanî bir şekilde anlatan Oğuz Name'ye göre, ilk cihan hâkimiyeti Oğuz Kaan tarafından kurulmuştur, tespiti (Turan, 1999:I/75) bu metnin kurgusu açısından çok önemlidir. Çünkü Çin, Hindistan, İran, Azerbaycan, Irak, Suriye, Mısır, Anadolu, Rus hatta Frenk-Batı ülkelerini fethettiğini anlatırken, Hun, Göktürk ve Selçuk devrelerini kapsamına almakta hatta destanın sonraki parçaları Osmanlılara kadar uzanmaktadır. Türklerin ilk atasının semavi bir kaynaktan geldiği iddiası, onun ortaya koyduğu milli nizam ve kurumların kabulünü ve yaygınlaştırılmasının manevi motivasyonu olmuştur.

1. Temel Kavramlar

1.1 Türkistan

Türklerin yaşadığı bu bölge; yani Orta Asya, Doğu ve Batı kültürleri arasında bir köprü, geçiş bölgesi olması açısından dünyada önemli bir

coğrafi konuma sahiptir. Kara Hakimiyet Teorisine göre, buraları dünyanın kalbidir. Seyhan, Ceyhan (Sir ve Amu Derya) ırmakları ve Aral gölü civarında yerleşen Türkler, burada ve diğer bölgelerde çok sayıda devletler kurmuşlardır. Özellikle Çin'den başlayarak Akdeniz ve Karadeniz kıyılarına kadar ulaşan İpek Yolu'nu hâkimiyetlerine alarak, Doğu ile Batı kültür ve medeniyetleri üzerinde etkili olmuştur.¹ Yaşadıkları yerlere Türk eli veya Türkistan denir. Barcınlı, Sığnak, Karnak, Savran, Farab (otrarlı) o dönemin Oğuz şehirleridir. (Ögel, 1989:V,VI; 10-11,115-127, 203,-204, 375-376; Ergin, Önsöz, OKD,1970:III, 12-14; (Turan,1999:19-20; Atalay; 2002, TA, I/242, 260-265, 277,281-283, 292-294; Turan, 2002, II/845-847).

Türkistan terimi, VI yüzyılda çok geniş bir saha özellikle İç Asya için kullanırken, IX-X asırlarda İdil-Volga'dan Orta Avrupa'ya kadar uzanan Hazar ve Macar ülkeleri ve nihayet XII yüzyıldan itibaren Anadolu için kullanılmaya başlanmıştır. Hatta Mısır kölemen Devleti toprakları da Türkiye diye anılıyordu. (TA, 2002: I-286-287,312)

1.2. Oğuz Boyları

Bugünkü Kırgızistan bölgesinde yaşayan Kaşgarlı Mahmud'un Kutadgu Biliğ adlı eserinde belirtildiği üzere, en eski Türk destanı Oğuz Kaan; Alp-er-Tunga; Irak kaynaklarından Şahname'de Afrasyap diye geçer. Çin, Hindistan, günümüz isimleriyle söyleyecek olursak, İran, Irak, Suriye, Mısır, Anadolu'yu fetheden Oğuz Kaan, sürekli olarak denizlere ve batı'ya yönelmiştir. Çünkü Orta Asya'da bir devlet için gerekli olan coğrafi bütünlüğü sağlamak mümkün değildi. Deniz ya da büyük engebeler gibi doğal savunma unsurlarına dayanmayan devlet, birden fazla güç ve birden fazla cephede savaşmak zorunda kalıyordu. Bu nedenle göçlerin temelinde güvenle yaşanacak siyasi bir bütünlük arayışı yatmaktadır. (İlhan, 1989: 65-66)

Bu çerçevede hareket eden Oğuz Kaan yaşlanınca bilge danışmanı İrkıl Ata'nın önerisi üzere altı oğlunun mal ve mülk yüzünden savaşmamaları için hepsine ayrı bir mevki ve makama tayin ederek, onlara birer ad ve unvan vermiştir. Boylar, böyle ortaya çıkmıştır. Diğer bilge danışmanı belirttiği üzere, bu tasnifte ilahi bir boyutta vardır. Altı oğlu ve her birinden olma dört torunu arasında sağ; Bozok ve sol; Üçoklar şeklinde tasnif sonucunda 24 boy farklı adlarla ve ongunlarla belirlenmiştir. Bunlar arasındaki ok ve yay simgelerine göre tespit edilmiş, Gün, Ay ve Yıldız'a yay (Boz-oklar); Gök, Dağ ve Deniz'e ok (üçoklar) vermiştir. Bozoklar,

---

¹ Avrasya'nın iç kısmından Baltık denizinden Karadenize kadar uzanan bir kıstaktan doğuya doğru 4500 km ötede Yenisey'e ve Kuzey Kutbundan güneyde Türkiye kadar devam eden bölgeyi (heartland) elinde bulunduran dünya siyasetinde önemli rol oynayacaktır. Hiçbir deniz gücü bu kara hâkimiyetine karşı direnemez. Bkz. Süha Göney, Siyasi Coğrafya, İstanbul. 1993, s.27-28

diğerlerine üstün sayılmıştır.² Bugün yeryüzünde yaşayan Türk(men)lerin hepsi bu adlarla isimlendirilen ve 24 oğlun soyundan gelen kimselerdir. Bunlara Kanlı, Kıpçak, Uygur, Kalaç; Karluk gibi boylarda ilave edilince Türklerin şeceresi tamamlanmış olur

Oğuz Kaan destanı, kurulan teşkilatın yalnızca oğuz boyları için değil, dünyanın idarisi olarak görülmektedir. Bozok veya iç oğuz; Üç ok ya da Dış Oğuz veya doğu ve batı şeklindeki ana tasnifin yanı sıra siyasi ve hukuki münasebetler Ok ve yaylar ile sembolize edilmiştir. Bunun son dönemlerde bile örneğin Büyük Selçuklu Devletinin arması (tuğra) olarak (ok ve yayın) kullanılması, 24 lü yapılanmanın Osmanlılar tarafından kullanımı Anadolu Türkleri açısından bu efsanenin etkisini göstermesi açısından önemlidir. Ok ve yay işareti veya bunlardan esinlenerek yapılan Tuğraların sadece Oğuzlara mahsus olup, diğer Türklerce bilinmediğini de belirtme gerekir. Oniki bey sağda, oniki bey solda konuşlandırılmasından oluşana bu yapılanmanın Kun (Hun) imparatoru Mete (Modun) tarafından da uygulanması ve yirmi dört kumanda taksiminin yirmi dört oğuz beyi ve boyuna tekabül etmesi, Oğuz Kaan'ın Mete Han olabileceğini gösterir. (Turan, 1999:I/77-79, 103)

Bu nokta önemlidir, zira Türk Cihan Hakimiyeti ve Mefkuresi, ilk defa büyük Türk Kun (Hun) imparatorluğunu kuran Mete han ile başlatılır. Oğuz Kaan'ın ülkesini çocukları arasında paylaştırılması ve dünyanın dört bir yanına yönlendirmesi, Dünya devleti gerçekleştirme idealidir. Kutlu veziri İrkıl Ata veya Uluğ Tür(ü)k rüyası bunun onaylandığının halka manevi olarak sunulması olarak yorumlanabilir. (Ögel,1989:259-260<274-277,285-286; Sümer, 1999: 114; Turan,1999:20-28, 75-76, 83-87 ; TA, 2002: I/294-299)

Ok-yay ve rüya gibi semboller, destan, mitoloji veya efsanelerde verilen bilgilerin mecazlar arkasına gizlenerek, hakikatin herkes tarafından taşınmasına, nesiller boyu aktarılmasına yardımcı olan temel unsurlardır. Mecaz, istişare, teşbih, kinaye ve ironi türlerini kullanımıyla tarihsel olgu ve olaylar, nesillere kolayca aktarılır ve ölümsüzleştirilir. Bu anlamda, Türk tarihinin geçmiş bin yıllarında ana eksen, Oğuz Kaan Destanıdır.

1.2.1 Boylar ve Göç Yolları

Sarı denizden Atlas okyanusuna binlerce kilometrelik bir yürüyüşe/göçe başladılar. Hunlardan Oğuzlara bin yıldan fazla sürdü Türklerin göç hareketi. Bu süre bile bireysel ve toplumsal açıdan birlik

---

² Oğuz Kaan'ın oğulları Gün Han'ın Kayı, Bayat, Alkaevli, Karaevli; Ay Han'ın Yazır, Yapar, Dodurga, Döğer; Yıldız Hanın Avxar, Kızık ve Kırgın; Kök Hanın, Bayındır, Becen,Cavuldur,Cebni, Dağ Hanın; Salur, Eymur, Alayuntlu, Üregir; Deniz Hanın İğdir; Bükdüz, İva, Kınık diye çocukları vardı ve bunlar boy isimleriydi. (Ögel,1989:213-227;TA, 2002: I-262-296; II/271-275, 317)

ruhunu, dayanışma gücünü göstermesi için yeterlidir. Ele geçirdikleri yeri yurt belleyenlerde, geri dönenlerde oldu. Maalesef, inanç ve dillerini zamanla kaybederek tamamen farklı bir aidiyet duygusuna sahip olanlarda görüldü. Hun, Saha (Yakut), Akhun, Avar, Bulgar, Uygur, Macar, Peçenek, Kıpçak boylarının göç hareketleri içinde en uzun ve sonuçları itibarıyla en önemlisi Oğuz boyununkidir.

Sürekli yer değiştirmelerine rağmen Atayurtta tutunmayı başaran Oğuzlar, 8.yüzyılda Batı'ya doğru büyük bir göç hareketi başlattılar. Üç yüzyıldan fazla süren göç hareketinde önce Seyhun Nehri, Maveraünnehir'e, oradan Horasan üzerinden İran, Anadolu, Suriye ve Irak'a ulaştılar. Göç(ebe) bir yaşam içindeyken yerleşik düzene geçerek uzun soluklu devletler kurdular. Tarihte, Balkanlar ve Kuzey Avrupa ovalarından Avrupa içlerine, hatta Manş denizi ve günümüzdeki İsveç'in güney kesimine kadar ilerlemiş olan Hun imparatorluğundan bu yana, Türkler; Avrupa'nın etnik, politik, sosyal ve askeri, sanat alanlarında etkili olmuşlardır. (TA, 2002: I/242) Hun imparatorluğu muhtelif Türk soylarının kurduğu devlet olarak işlevini tamamladıktan sonra Orta Asya'da Göktürkler ve Uygurlar sonuna kadar olan devir, ortak bir Türk dönemi olarak nitelendirilir. Sonra göç yollarına göre üç kol şeklinde dağılmışlardır:

Tatar, Başkurd, Avar, Kıpçak, Bulgarlar'dan oluşan bir kol; Karadeniz'in Kuzeyi ve Doğu Avrupa'ya yönelmişler; önemli kültürel ve siyasal dönüşümler sağlamışlardır. İkinci kol, Kazak, Kırgız, Özbek boyları Doğu Türkistan'da kalmışlardır. (TA, I/251-292; II/847) Üçüncü kol, Oğuzlar-Türkmenler ise, atasının "Ey Oğuz, sen urum-Roma üzerine yürümek istiyorsun" buyruğu üzere, sürekli Batıya ilerlemiş, Karakoyunlu, Akkoyunlu, (Kınık boyu) Büyük Selçuklu; Türkiye Selçukluları, (Kayı boyu) Osmanlı³ ve Türkiye Cumhuriyeti devletini kurmuşlardır. İran'daki Türk devletleri ve hanedanları (Safeviler, Avarlar, Kaçarlar), Azerbaycan Nallıkları, nihayet Azerbaycan ve Türkmenistan Cumhuriyetlerini kuranlarda bu koldur. Bu üç koldan ayrılarak tali kollar oluşturan boylar ise Hindistan, Mısır, Çin ve Moğolistan bölgelerinde bir süre de olsa hâkim olmuşlardır. Zirai, askeri ve mülki teşkilat zenginliğiyle mükemmel olan Horasan'daki Gazneliler devleti bünyesinde yer alan Oğuzlar, Selçuklu devletini kurmalarıyla birlikte, kısa sürede Bizans imparatorluğu sınırlarına kadar uzandılar ve Türk tarih, kültür, bilim hayatı üzerinde derin izler bıraktılar. (TA, 2002: I/243)

Selçuklu devletinden sonraki yurd-devlet özdeşleşmesinin dünya tarihindeki en iyi örneğini yaklaşık 24 milyon kilometre karelik bir alanda

---

³ Oğuz Han tarafından Yabguların başkenti olarak inşa edilen Yengi-kent'de oturan Korkut Ata'ya göre, oğuz boyları arasında öncelikli hukuki mevki Kayı kabilesine aittir. Nitekim Osman gazi'de Selçuklulara karşı Gökalp neslinden gelmekle iftihar ediyor ve hâkimiyet hakkının kendisine ait olduğunu iddia ediyordu. Turan, 1999:I/79-80

kurdukları Osmanlı devleti ile göstermişlerdir. Fakat önemli olan Selçuklu ve Osmanlı devletiyle birlikte hem Asya'nın; hem de İslam dünyasının hâkimi olmaya başlamalarıdır. Türk tarihindeki en sağlam coğrafi bütünlüğe Anadolu'da kurulan Türkiye Cumhuriyeti kavuşan Türkler, artık göçebeliği bırakmıştır. (İlhan, 1993, s.68; Uyanık, 2006, 36-38) Bunda güvenli bir yer bulmanın yanı sıra Türklerin ele geçirdikleri toprakları ana yurtlarına eklemiş bir yer olarak görmek yerine orayı yeni anayurt olarak değerlendirmelerinin de etkisi vardır. Böyle olunca tarihte birçok yeni Türk eli ortaya çıkmıştır.

1.3. Türk(men) Kavramsallaştırması

Oğuzların başbuğunun (Yabgu) Sir Derya ırmağının aşağı kıyılarında bulunan Yenikent'te oturduğu, Oğuz Yabğu devletinin yıkılmasıyla birlikte Karadeniz'in kuzeyinden Balkanlara doğru gittikleri tespiti Azerbaycan, İran, Irak, Türkmenistan ve Türkiye Türkleri açısından önemlidir. (TA,II/264-277,282-283, 302<308) Göçlerle birlikte dikkat edeceğimiz ikinci bir tespitte, Türkmen ile Oğuz'un özdeş olarak kullanıldığıdır. Bu konuda tartışmalar ana hatlarıyla şöyledir:

Türkmen, kendi yurtlarından çıkıp, İran, Suriye taraflarına gelen Oğuz boylarına genelde Müslüman halklar tarafından verilen nitelemedir, dolayısıyla eskiden yoktu. Oğuzlar, temelde, Karluk, Kalaç, Kıpçak, Kanglı ve Uygurlardan ayrıdır, kendi ülkelerinden Maverünnehir ve İran'a gelince, buralarda nesilleri çoğaldı, iklim, hava ve su etkisiyle tedricen acemlere-taciklere benzemeye başladılar; bu tam anlamıyla olmadığı için de özellikle İranlılar, oğuzlara; ilk yerleşim mekânı ve ırkına göre (Türk manend-Türke benzeyen) demeye başlamışlardır. Fakat neticede bu bir halk etimolojisinden öteye gitmez. Çünkü ilk Oğuz yurdu geldikleri yer arasında önemli bir iklim farkı yoktur, diyen Turan, Kaşgarlı Mahmuttan hareketle, Türkmen teriminin İskender istilasında kullanıldığını söyleyerek, iki asır öncesine kadar gider.

Bu terim, Müslüman olan Türk(men)ler ile Müslüman olmayan Türkler arasındaki savaşları da izah etmede de kullanılmıştır. Böylece Türkm adının Oğuzlara muhaceretten önce verildiği, ismin Farsça tükmanend gibi halk etimolojisiyle değil, Türkçe tafdil, "men" eki ile meydana geldiği, Müslüman oğuzları ifade eden İman Etmiş Türk (Türk İman) izahı da yakıştırma olarak düşünülebilir. Ama her durumda, 10.yüzyılın ilk yarısında Müslüman olmaya başlayan Oğuzlara, yaklaşık iki asır sonra her yerde Türkmen denilmeye başlamasıdır. Oğuz sözü ise şifahi kültürlere atalarının adı olarak Türkmenler arasında yaşamaya devam etmiştir. Hıristiyanlar ise zaten Anadolu'ya 13. yüzyıldan itibaren Türkiye ve Türkistan, insanlarına da Türkler diyordu. (Sümer,1999:2, 78-80,89, 127,158, 240: Turan,1999:29-30; TA, II/307-308)

Oğuz Türkleri (Türkmenler) ile İslam âlemi Batı'ya karşı kendini koruyacak yeni ve güçlü bir unsura kavuşmuş oldu. Bizans karşısında zor durumda olan İslam alemine yardım için sadece 3-4 bin kişilik bir Oğuz bölüğü tek başına Filistin ve Suriye'nin önemli bir kısmını ele geçirmişti. Türkiye-Ön Asya ile Türkistan (Orta Asya) hattını ele geçirmenin ötesinde Mısır, Kuzey Afrika'da 11. asırdan itibaren Oğuzların seferlerine rastlanır. Selahaddin Eyyübi kardeşi Turan Şahı 1173 yılında Yemene göndermişti. Selçuklu ile İslam hâkimiyeti Oğuzların eline geçmiş, Osmanlı ile bu devam etmiştir.. (Sümer, 1999: 160-161) Osman Turan'ın ifadesiyle, "Türk ve İslam Tarihi'nin en muhteşem devri Osmanlıların eseridir. Milli ve İslami mefkûrelerin dâhiyane terkibi, siyasi istikrar ve içtimai adaletleri sayesinde üç kıtanın ortasında ve Akdeniz havzasında beşer tarihinde Nizam-ı Âlem davasının en kudretli temsilcileri olmuşlardı." (Turan, 1999:II/1)

Böylece Türkler, Ataları Oğuz Kaan'ın ideallerini Peygamberimizin Kostantinapolis'in fethinin stratejik bir hedef olarak gösterilmesini birleştirmiş, Müslümanlara yönelik haçlı seferlerinin hazırlandığı ilk mekânı ele geçirmişler ve İstanbul adını vermişlerdir. Böylece *dünya devleti ideali* gerçekleşmiştir. Haçlı seferlerinin hazırlandığı ikinci mekân olan Roma üzerine hemen seferlere başlanması, akabinde Viyana'ya yönelmesi, Türk tarihinde milli ve İslami bir mefkûre olarak Kızılelma adıyla insanımıza sunulması, sosyo-politik hedeflerin halka benimsettirilmesi açısından önemlidir. (Turan, 1999:II/37-38) Fakat Ümit Burnunun keşfiyle birlikte İpek yolu stratejik önemini kaybetmiş; yeni ekonomi yolu ile Hind ticaretini ele geçerin Portekizliler, Güney ve Doğu Arabistan için ciddi tehlike olmaya başlamıştı. Bu tehlikeyi giderenler Osmanlı Türk(men)leridir. (Sümer, 1999: 3, 13, 90,100 vd)

Osmanlı dağılmasıyla birlikte İslam dünyası paramparça olmuştur. Bu dağılma sürecini kendi paradigmasına göre bir nizam-ı alem (yeni dünya düzeni) kurarak, yeni küresel güç olmak isteyen ABD çok iyi değerlendirmiştir. Başkan Theoder Roosevelt'in 1901 yılında "ABD'nin süper olması engelleyen iki güç İspanya ve Osmanlı'dır. İspanya, Orta ve Güney Amerika; yani Yeni Dünya; Osmanlı ise Eski Dünya hâkimiyetini (Asya, Afrika, Avrupa) elinde tutuyor. Bunlar yok edilmeden dünya hâkimiyetini kuramayız" (TA, 2002: I/275) demesi, sosyo-politik bir yol olan İpek hattını elinde bulunduran Oğuzların, Türk cihan hâkimiyeti teorisinin pratiğe aktarıldığının göstergesidir.

1.4. Türkiye Türkleri

Bunun en güzel örneği, Anadolu'ya anayurt; Orta Asya'ya ata yurt dememizde yatar. Türkiye Cumhuriyetini kuran Atatürk, 1936 yılında bütün boyların birliğini ve kurdukları devletleri simgeleyen 16 yıldız Cumhurbaşkanlığı forsuna yerleştiren kanunu çıkararak, bunu tescil

etmiştir. Bu on altı yıldız, tarihsel, siyasal, kültürel birikimimizi; Ay yıldız ise bunların nihai sonucunu göstermektedir. Cumhurbaşkanlığı forsu, her biri farklı bir siyasal coğrafyada bulunmasına rağmen, ama aynı dil ve ırk, aynı din mensubu olmanın getirdiği kültürel havzaya aidiyet, müşterek kültürel, ekonomik ve siyasal projeler geliştirmenin sembolüdür. Çünkü diğer Türk devletleri içinde bir tek Türkiye Cumhuriyeti, farklı kültür bölgeleri arasında bulunmanın siyasal avantajına sahiptir. Bu anlamda, “eski dünyanın ortasında, Avrupa’yı Asya’ya bağlayan, tabii bir köprüünün üstünde bulunan Türkiye, konumu itibarıyla, siyasal, iktisadi ve içtimai yapıları birbirinden çok farklı olan ve bu itibarla iktisaden birbirini tamamlayan farklı âlemleri birbirine bağlayan yollar üzerindedir. Gerçekten tarihin en eski zamanlarından beri Orta ve Uzak Doğu ile Akdeniz ve Avrupa’yı birbirine bağlayan yollar daima Türkiye’nin bulunduğu mevkide toplanmıştır. Bu yollar, bugün de, kuzeybatı Avrupa’yı, güneybatı Asya ile Musonlar âlemine bağlamaktadır. Tarih boyunca büyük ticari münasebetlere sahne olmuş, transit ticarete dayanarak etrafındaki bölgelerin iktisadi ve siyasal kaderini elinde tutmuştur.” (Göney, 1993: 70)

İki kıtada toprağı bulunan üç kıtanın birleşme noktasında olan Türkiye bu özelliği ile jeopolitikçiler tarafından dünyanın kalbinin bitişinde ve ilk kenar kuşağının önemli bir noktası diye tarif edilir. Bu anlamda dünya adasının (Asya, Avrupa ve Afrika)nun menteşesidir. Hatta bu menteşe üzerine vurulan kilit ve aynı zamanda anahtarı değerindedir. (İlhan, 1989:56,60-61)

Biz, dünyanın kalbi ve onu kuşatan bölgelerde olduğumuz sürece ki enerjinin merkezleri olarak Tanrı’nın bizlere büyük bir lutfu buralar, dünya devleri kesinlikle bizleri rahat bırakmayacak. “Ol mahiler ki, derya içredir, deryanın kıymetini bilmezler” gibiyiz, eğer Gaspıralı’nın dediği gibi, “Dil, Fikir ve İş”te birlik sağlarsa, ortak bir politika ve ekonomik işbirlikleri kurursak, yani İpek yolu projesini yeniden canlandırırsak, dünya siyasetinde önemli aktörlerden biri olabiliriz.

1.5. İpek Yolu: Orta Asya Türk devletleri, iki büyük su yolu havzasında (Ceyhun-Seyhun; Amuderya, Sir Derya) kurulmuştur. Bu bölge, aynı zamanda ipek yolunun merkezi hattı olup, Ortadoğu, Akdeniz ile Çin ve Hindistan’ın tarım ürünlerine sahip halklarının ticari ve kültürel, siyasal ilişkilerini gerçekleştirildiği kara yollarının ve etnik göçlerin geleneksel hatlarının kesiştiği yerlerdir. (TA, III/235)

Çin ve Akdeniz’i karşılıklı olarak birbirini bağlayan bu yol, ismini, dayanaklı, yükte hafif bahada ağır ipekten alır. Batı’ya giden yolu temsil eden ipek, büyük kar haddi sağlaması açısından oldukça cazipti. Doğu-Batı irtibatını kuran bu yol, yalnız malların değil, aynı zamanda ilim, kültür ve sanatta ulaşılan fikirlerin, hatta insanların değiş tokuş yapılmasını ifade

etmesi açısından İpek Yolu ayrıca önemlidir. Ama teknik olarak ilk defa Alman coğrafyacısı Ferdinand Freiherr von Richthofen tarafından (1877) kullanılmıştır.

Coğrafyacıların kavgası, tacirlerin ve uzak görüşlü politikacıların akıllı hesabının gizli olduğu İpek Yolu üç önemli güzergâha sahiptir. *En büyüğü Bozkır yolu* olup, Çin, Doğu Türkistan, Fergana, Toharistan, Aral ve Hazar hattıdır. M.S.6.yıl Bizans tarihçilerinin belirttiğine göre, Türk-Soğd elçileri, Bizans'a bu yolu kullanarak ulaşırlardı.(TA, III/222-225;243-244)

UNESCO'nun kararıyla 1988 yılında Büyük İpek yolu: Milletlerin Diyalog Yolu- başlığıyla büyük bir program başlatıldı. Bununla Orta Asya sanatının meşhur araştırmacısı G.A. Pugaçenkova'nın belirttiği gibi, bu proje "Dünya, düşmanlık ve savaşın tahripkâr güçlerine karşı koymak için muhtelif ülkelerin ve milletlerin, siyasi sistemlerinin ve ideolojilerinin barış içerisinde inkişafı yolunda bütün insanlığı ilgilendiren bir bütünleşmenin gerekli olduğuna kanaat getirmesinin simgesidir. (TA,III/232-234)

2. Merkezi Türk Hâkimiyet Teorisi

Uzun yıllar siyasi ve ekonomik istikrarın sağlanmasının temelinde, (aynı zamanda Oğuz Kaan ile aynı kişi olduğu rivayetleri de bulunan) Hun imparatoru Mete Han tarafından kurulan ve yaklaşık 500 yıl süren devlet (M.Ö. 318- M.S.216) sırasında temelleri atılan ordu disiplini, devlet teşkilat yapısı ve dil birliğini korunması yatmaktadır. En son, siyasi ve ekonomik gücü kaybetmelerine rağmen Merkezi Türk Hâkimiyet Teorisi çerçevesinde "Türkiye" adıyla Anadolu'da bir cumhuriyet kurulmuştur. Bumin Kaan tarafından 552 yılında kurulan "Göktürk" devleti tarihin bir ucunda; Türkiye Cumhuriyeti de bu sıfatı kullanan son devlet olarak tarihin son ucunda bulunması, Merkezi Türk Hâkimiyet Teorisinin gereğidir. Bu aynı zamanda ipek yolu projesinin sürekli işlevsel olduğunun göstergesidir. Yani, Horasan, İran, Maverâünnehir, Anadolu hattında kurulan Karakoyunlu, Akkoyunlu, Safevi, Selçuklu, Osmanlı devletleri, bilinçli bir iktisat siyaseti güderek birinci derecedeki milletlerarası ticaret yollarının hâkimiyet altında tutulduğunun kanıtıdır. Türklüğün bir ucunda Göktürk, öbüründe ise Osmanlı durur, bu iki tarihi durağı birbirine bağlayan hat, Oğuz'dur. Bu tarihsel birikimin sonucunda Türkiye Cumhuriyeti boylar birliği olan Oğuz'un son devletidir. (Sümer, 1999: 8-9, 28, 90; Meram,1968:45(TA, 2002: I/341-342)

Bu husus, kara hâkimiyet teorisine göre, dünyanın kalbi diye nitelendirilen bölgelerinin Türk boyları tarafından ele geçirilmeye çalışıldığının; nihayetinde büyük devletler ve dünya imparatorluklarının kenar kuşak-bölgelerde kurulduğunun göstergesidir. Tıpkı Büyük İskender'in Güneydoğu Avrupa, Güneybatı Asya ve Kuzeydoğu Afrika'da

kurduğu imparatorluk (M.Ö.336-323) ve Roma imparatorluğu gibi Selçuklu ve Osmanlılarda aynı stratejiyi takip etmişlerdir. (Göney, 1993: 67)

Türkiye Cumhuriyeti, İç Asya'da "iç devlet" konumunda olan Türk devletlerinin petrol ve gaz gibi zenginliklerinin Batı'ya ulaştırılmasında, denizlere açılan ve jeopolitik açıdan dünyanın kalbgahının bitişğinde ve ilk kenar kuşağının önemi bir noktasında, yani bir nevi dünyanın menteşesi durumunda tek Türk Devletidir. Balkanlar üzerinden Avrupa; Karadeniz ve Kafkasya üzerinden Rusya; İran ve Orta Doğu üzerinde Asya ile Hint Okyanusu, Akdeniz üzerinden Afrika ile irtibatlıdır. Bu nedenle Türkiye'yi birinci derecede dikkate almayan hiçbir bölge sorunu çözülemez. (İlhan, 1989: 56-61)

Bu özelliğini düşündüğümüz zaman Cumhuriyetin kurucu felsefesinin ne kadar ileri görüşlü olduğunu gözlemliyoruz. Bu devletin dağılma sürecisiyle birlikte Türkiye Cumhuriyeti stratejik açıdan Orta Asya'nın diğer ucu olan Ön Asya'ya çekilmiş, böylece ipek yolunun diğer ucunu sağlama almıştır. Orta Asya'dan gelen Oğuzlar, Küçük Asya'yı alarak Batı'nın en büyük devletinin çökmesine sebep oldukları gibi, yine burayı ellerinde tutarak, hem siyasi hem de dini coğrafya açısından hükümlüğünü sürdürmüştür.

II. Küreselleş(tir)me Olgusu ve Türk Medeniyetinin Diriliş İmkânı

1. Küreselleş(tir)me Kavramı

Küreselleşme; üzerinde hemfikir olunan şeffaf bir kavram değildir: Birbirine zıt tanımlar yapılmakta, taraftarları ve karşıtları bulunmaktadır. Bu nedenle her iki okumaya da imkân veren küresel(tir)me terimini tercih ederek, durum tespiti yapmaya çalışacağız. Öncelikle çift kutuplu dünyanın SSCB dağılmasıyla tek kutuba inmesiyle ivme kazanan, tanımlanamayan ama şüpheyeye de yer bırakmayan bir politik gündemi ifade ettiğini belirtmek gerekir. Bu nedenle Rusya devlet başkanı Putin, Almanya'da yapılan bir toplantıda açıkça dünyanın tek kutuplu hale gelmesiyle, özellikle de ABD, sorumsuz politikalarıyla birlikte, dünya güvenliğinin kalmadığını söylemesi, bu çerçevede oldukça önemlidir. Üstelik bunu ABD'nin batıyla özdeşleşmesi ve tek güç haline gelmesi karşısında ekonomi-politik bir güç haline gelmeye çalışan AB'nin önemli karar mekanizmalarından biri olan Almanya'da yapması manidardır.(Radikal.19.02.Pazartesi)

Bu çerçevede, cinsiyet, ırk, azınlık araştırmalarına vurgu yapıp, demokratikleşme adı altında enerji hatlarında yapılan ABD operasyonlarını örtmeye, gizlemeye yönelik sosyo-politik bir kılıf gibi duruyor. Çünkü bu terim, dünya tarihinin alenen yeniden oluşturulmasını, fiziksel dünyanın tarihine ilişkin yeni öncelikler belirlenmesini ifade ediyor. (Bentley,2000:40-41) 1990 sonrasında varlığı su götürmez milliyetçi yapılanmaları yok

sayarak, günümüze özgü küresel olmayan sorunları açıklamakta başarısız kalması küresel(tir)menin kısmen hayali, zayıf ve akademik söylemle ABD hükümlerliği ya da tek kutuplu dünya söyleminin kılıfı olduğu aslında net.

O halde sorun; kültürler, düşünceler ve medeniyetler arasındaki farklılıkları temel alan **gelenek** ile benzerlikleri esas alan uzlaştırmacı denilen **gelenek** arasındaki çatışmayı çözümlenmekte yatmaktadır. Örneğin dünyanın en önemli enerji bölgelerinde biri olan Ortadoğu'da yaşananları tahlil etmede, niçin Hıristiyanlık öncesi bölge geleneği Batı geleneğinin oluşumundaki etkisinin devre dışı bırakıldığı ve çatışan medeniyetler olarak sunulduğu; farklılıkların nasıl dışlamaya yol açtığı üzerinde durulmamaktadır. Yerel ve bölgesel tarihin tekil ulustan bölgesel anlatım zenginliğine doğru yöneliş olduğunu, bu anlamda bütün tarihlerin yerel bir özellik taşıdığı, bu niteliğiyle de, aynı zamanda dünyanın diğer ucuna dek uzanan küresel bir yönelişin başlangıç noktasını oluşturduğunu, yerel ve genel tarihin iç içe olduğunu unutmuyoruz. (Bentley, 2000:41,113; Aslan, 2000:195,202)

Belki de, bilerek bu yapılmaktadır. Küreselleşme, parolaya dönüşen moda bir deyim, sihirli bir sözcük, geçmiş ve geleceğin tüm gizlerini aydınlatan, mutluluğun sırrına dair anahtar bir terim olarak sunulmaktadır. Bu anlamda, küreselleşme, birden sömürgeciliğin yeni keşif kolu olarak bölge halkları için aniden mutsuzluğun nedeni, çatışmanın, ayrışmanın adı olarak da anılabilmektedir. (Zygmunt, 1999:7; Aslan, 2000:195,202) Orta Asya Devletler (Türkistan) Birliği projesinin mimarı Nazarbayev'in bu hususun farkında olması önemlidir: Madem, "küreselleşmeyi reddetmek, kaçınılmaz bir surette durgunluk ve gerginliğe götürüyor, tenkitsiz bir şekilde kabul etmek de, ülkeyi egemenlikten mahrum ediyor, onu yeni sömürgeciliğin hedefi haline getiriyor, kültürel ve milli özdeşliği harap ediyor; o halde, tam da bu yüzden maksimum güvenliği, dünya topluluğuyla maksimum entegre olduğumuz şartları oluşturmalıyız," der. (Yeniçeri, 2005: 17)

Küreselleşme, bir ekonomik bütünlük savıyla ortaya çıkarken, siyasal anlamda mikro milliyetçilik hareketleriyle parçalanmışlığı, yerellik adı altında meşrulaştırmaya çalışan bir söylemdir. Yani küreselleşme bu açıdan yerellikleri biçimlendiren, yeniden inşa eden bir süreç olarak da ortaya çıkar. Yerel dağarcıklarında ırk, millet, etnik köken, sınıf gibi kavramları kullanarak yeni bir "biz" duygusu yaratmaya çalışır. Batı dünyası 18.yy aydınlanma felsefesiyle sömürgeci haline getirdiği bölgeleri kendine benzetmeye çalıştı uzun süre; ama bunun başarılı olmadığını görünce, bugün paradoksal bir şekilde, yeni sömürge hatlarındaki hâkimiyetini pekiştirmek için halkın olduğu yerde, yerel kalması için gerekli çabası küreselleşme adı altında yapıyor.(Gökdemir,2000:205)

Bu çerçevede küresel(tir)me Batılı anlamda bir aydınlanma ve sömürgeci bir ideolojidir artık. Küreselleşme analisti Joseph Stiglitz'e göre, sorun, ekonomik küreselleşmenin siyasal küreselleşmeden hızlı olması, adil ve makul bir şekilde şekillendirecek siyasal yapılarının oluşmamasından kaynaklanıyor. Küreselleşmenin faydadan ziyade zarar getirmesi, özgün kültürleri yıpratması, sermaye devlerince çalışanların sömürülmesi gibi zararların başlıca nedeni ABD'nin adil ticaret anlaşmaları yerine kendi çıkarlarına uyanları imzalaması, IMF'nin dogmatik ve ters tepen yöntemlerinden kaynaklanıyor. AB de bu suretçe yeterli kadar etkili olamadığı gibi, ekonomi ve çevre sorunlarını nasıl çözeceğini tam olarak bilememektedir. (Zaman.22.11.2006)

Küreselleşme, aydınlanma ve teknoloji ilişkilerde yeni bir bağımlılık biçimi oluşturmuştur. Böylece neyin doğru neyin yanlış olduğunu belirleyen nesnel mekanizmalar yok olmaya başlamıştır. Önceki aydınlanma da olduğu gibi doğaya hâkim olma girişimiyle birlikte akıl öznelleştirilmiş, tamamen yönlendirici ve araçsal bir konuma indirgenmiştir. Artık sunulanlar itaatkâr bir öznel akılla kabullenilmeye başlanmış, sorgulanma dönemi bitmiştir. Sunulan verileri belirleyen teknolojiyi kontrol eden; güç ise yeni ideolojinin içeriğidir. Artık küreselleşme, küreselleştirme olmuş, dünya çapında gittikçe girift hale gelen iletişim, politika ve kültürü etkilemeye başlamıştır. Bu küresel kitle kültürü temelde ABD merkezlidir. (Larrain,1995:83,210) Türkistan devletleri için bu politika, daha 1997 yılında Başkan Clinton tarafından "21. yüzyılda ABD'nin stratejik hedefleri" olarak Avrasya bölgesinde bir stratejik bloğun kurulmasına engel olmak şeklinde" açıklanmıştır." Ekonomi merkezli bile olsa, böyle bir entegrasyona Rusya'nın da hoş bakmayacağı açıktır.(Yeniçeri, 2005: 18)

2. Küreselleşme Adı Altında Enerji Hatlarının Kontrolü ve Türkiye'nin Konumu

Enerji hatlarının kontrol edilmesinin meşruiyetini sağlamak için kültürler, medeniyetler arasındaki tarihsel çatışmalara, küreselleşme ve yerelleşme tartışmaları adı altında, göndermeler yapılmaktadır. Hâlbuki Ortadoğu, Orta Asya gibi petrol ve gaz zengini bölgelerin kültür ve medeniyetine dikkat edilirse, insanlara dünyada refah, ahirette felah getiren ilkeleri Hz. Âdem'den itibaren insanlığa sunmuş bütün gelenekleri içeren İslam olduğu görülür. Buradaki zaman ve mekândan kaynaklanan farklılıkların, yerli değerlerin, insanlığın diğer birikimlerine katkılarını oluşturacak bir şekilde okumak ve sosyal adaleti ve paylaşımı önermek yerine yerelliği içe kapanmayıcı ve etnik, dinsel ve dilsel çatışmaları öne çıkarmaktadır küreselleşme.

Türkiye, tarihsel birikimiyle, çatışma yerine uzlaşma ve diyalogu gerçekleştirebilir; zira özellikle 11 Eylül 2001 tarihinden itibaren ortaya çıkan

küresel sorunları aşmak için yüzyıllardır sürekli olarak yönü batıya dönük olan millet Türkler, özellikle Türkiye Türkleridir. Temelde enerji hatlarını kontrol altında tutmak için o bölgelerinin halklarının Müslüman olması ve küresel terörizm ile İslam arasında özdeşlik kurulması sorunlarında Türkiye, Batı'nın (elbette Hıristiyanlık ve Museviliğin paylaştığı pratik anlama ile) seküler, Pazar ekonomisini benimseyen "akli" menfaatlerinin telif edildiği ilk örnek ülkedir. (Margolis:2006.175-176; Uyanık, 1996,2/9)

Küreselleşme sürecinin en ünlü analistlerinden olan Nobel ödüllü Joseph Stiglitz'e göre, Türkiye'nin AB üyeliği bu anlamda önemli bir işleve sahip olacaktır. Zira AB ekonomi ve çevre sorunlarını çözmeden Türkiye'den daha üstün değil. Üstelik Türkiye, teknoloji kullanımı, sermaye yönetimi, ithalata-ihraçaat modelleri, yatırım iklimi ve iş piyasası gibi konularda birçok AB üyesinde geri değildir. Türkiye'nin AB üyeliğine ciddi eleştirileri olan Fransa'nın Ankara büyükelçisi Paul Poudade'nin bile gelecek dönemde dünyada çıkabilecek çatışmaların dini nitelikli olacağını, bugünkü Avrupa'nın İslam ülkeleri ile diyalog kurmak istiyorsa bunu sadece Türkiye'nin yapabileceğini söylemesi önemlidir. Kosova, Kabil, Lübnan gibi çatışma alanlarında oldukça işlevsel olmuş ve taraflarca benimsenmiş işler yapmış bulunan Türkiye ile güven sorunu çözülürse, başta Ortadoğu olmak üzere birçok sorun çözülecektir. (Zaman.22.11.2006)

Bu çerçevede, temellendirmeyi medeniyetler ittifakı projesinin eş başkanı Türkiye Cumhuriyeti Başbakanının olması önemlidir. Akil insanlardan oluşan Yüksek düzey grubunun eş başkanı ise İlahiyat profesörü devlet bakanı Mehmet Aydın hocamdır. Teorik açıdan bu katkıları yapan Türkiye, pratik açıdan İpek Yolu projesini çok boyutlu ve iyi komşuluk üzerine kurulu bir siyasetle yeniden canlandırmaya çalışmaktadır. Bunu gerçekleştirirse, enerji paylaşımının kavga, çatışma yerine uzlaşma unsuru olmasını temin edebilir. Ekonomik küreselleşmenin getirilerini adil paylaşımı için örnek oluşturabilir.

Laik, demokratik, sosyal ve hukuk devleti olan Türkiye'nin güçlü ekonomisi, genç nüfusu, doğal zenginlikleri, stratejik coğrafi konumu ve üstlendiği 21. yüzyılın aydınlık pencerelerinde biridir. Nitekim Başbakanı Erdoğan, 23-24 Kasım 2006 tarihinde İstanbul'da toplanan Dünya Ekonomik Formu toplantısında bu hususa değinmiş, küreselleşme sürecini doğru okuyabilirsek, bir çok fırsatlar çıkabilir, çünkü bu süreç, ekonomik, siyasi, kültürel gelişmelere ve etkileşmelere yol açmıştır, demiştir. Zaten her yıl dünya ekonomisine yön veren liderleri bir araya getiren Davos zirvesinin ikinci ayağı olan Dünya Ekonomik formunda dört ana başlığına bakacak olursak (Türkiye'nin jeopolitik röle, AB müzakereleri, Türkiye'nin rekabet gücü ve kültürlerarası diyalog) ülkemizin bölgede bir istikrar modeli olduğu ortaya çıkacaktır.

Bu husus, bölgesel çatışmaların giderilmesinde, gerginliklerin azaltılmasında aktif bir rol oynayacak pozisyonda olduğunu göstermektedir. (Zaman.24.11.2006) Aynı tarihlerde yine İstanbul'da yapılan 10. Uluslararası İş Formunda belirtildiği üzere dünyadaki hammadde kaynaklarının %40; enerji kaynaklarının %65'in Müslümanların yaşadıkları bölgelerde olduğuna dikkat edilirse, Türkiye'nin işlevi ve önemi daha da artacaktır. Bu nedenle Türkiye'nin AB üyeliği, medeniyetler ittifakını dünyaya gösterecek güçlü bir mesajda olacaktır. Bunun yolu da, öncelikle Enerji hatlarının kavşak noktasında olması nedeniyle Türk-İslam Medeniyetini İpek yolunu merkeze alarak diriltmesiyle mümkündür

3. İpek Yolu Projesi Bağlamında Türk Medeniyetinin Yeniden Dirilişi

Türk Dili Konuşan Devlet Başkanları 8. Doruk Toplantısında (17.11.2006, Antalya) dil, fikir ve işte birlik sağlanması hususunun devlet başkanlarımız tarafından temellendirilmesi önemlidir. Bu çerçevede Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in tespitleri bize ışık tutacak niteliktedir: "14. asır önce tek bir dilde konuşuyor ve bir arada yaşıyorduk. Oğuz, Kıpçak ve Karluk isimlerini aldık, dünyanın dört bir yanına dağıldık. Şimdi yeniden birlikteliği sağlayacak adımları atmamız" "

Bu husus, yaklaşık yüzyıl önce, "çıkartaklığının aynı zamanda kader ortaklığı" anlamına geldiğini söyleyen İsmail Gaspıralı'nın veciz ifadesiyle, dil, fikir ve iş birliğiyle gerçekleşecektir. (Yeniçeri, 2005: 18)Cumhurbaşkanı Sezer'in ifadesiyle, "örtüşen yönlerimizi öne çıkardığımız bir işbirliği" kurarak, akılcı ve gerçekçi değerlendirmelerle ekonomik süreci iyi yönlendirmeliyiz." Bu çerçevede, Türkiye Odalar Birliği öncülüğünde bölgesel ve uluslar arası kuruluşlar çerçevesinde işbirliği temin edilmeli, Türk dili konuşan halkların kültürel mirası adlı bir fon kurulmalı" diyen Nazarbayev, kurucu unsurun Türkiye olduğunu da kabul ediyor. Ona göre, *Türk Tarihindeki Aksakallılar kurulunun* yeniden canlandırılmasını bu birlikteliğe önemli bir katkı olacaktır. Böylece 21. asırı Atatürk'ün hayalini kurduğu Türk birliği ve gelişme yüzyılına dönüştürebiliriz diyen Nazarbayev'e göre,⁴ bu çerçevede dini, milli ve kültürel birliği meydana getiren önemli bir etkene dönüştüren toplumun bugünkü talebi üzerinde durulmalı; medeniyetler ve dinler arası diyalog çalışmalarıyla, küresel huzur ve barışın sağlanmasına çalışılmalıdır. (18.11.200. Zaman) Bunun gerçekleşmesi ancak, Nazarbayev'e göre, ekonomik entegrasyonu başlatmak, en azından ortak Pazar ve mümkünse ortak para birimine yönelmekle olur. (Yeniçeri, 2005: 16)

⁴ Kazakistan, İç Asya'nın bir çok yönden en stratejik ülkesi olması nedeniyle fırsat ve tehditlere de en açık ülkesidir. Bu yüzden bölgedeki stratejik entegrasyon inisiyatiflerin altında Nazarbayev'in imzası olması doğaldır. Bkz. Yeniçeri, 2005: 11-14

Bu zirvenin Sovyetler Birliğinin dağılmasının hemen ardından Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın girişimiyle 30-31 Ekim 1992 tarihinde Ankara'da yapıldığını hatırlarsak, bir medeniyet diriliş projesi olarak İpek Yolu canlandırılma çabasının resmi tarihine de gitmiş oluruz.

3.1. Medeniyet Kavramı

Karahanlılar devletinden itibaren Türkler, dünya çapında medeniyetlerin kurucu unsurları olmuşlardır. Bu nedenle, günümüzde zihinlere işlenmeye çalışıldığı gibi, "Batı Medeniyeti" dünyanın tümünü kapsayan biricik medeniyet değildir. Bu iddia 1789 yılında Ümit Burnunu keşfeden Batılıların Hindistan bölgesini sömürge haline getirmesi, Fransa'nın 1789 yılında Mısır'ı işgaliyle Doğu'nun ve Orta Doğu'nun yeraltı ve yerüstü zenginliklerinin sömürülmesiyle başlayan ve İpek Yolunun devre dışı bırakılmasını gösteren sürecin doğal sonucudur. (Uyanık, 2001:13 vd) Dolayısıyla dünya, Batı ile çok sayıda yaşayan başka medeniyetler arasında bölünmüştür. Bizim bugün yeniden İpek Yolu projesi ve Türk Medeniyetinin Dirilişinden bahsetmemiz bile, Batı dışı tarih ve medeniyet anlayışlarının henüz bitmediğinin göstergesidir. Çünkü **medeniyet, anlaşılabilir bir inceleme alanıdır ve belli sayıda değişik halkların farklı eylem alanları arasındaki ortak zemin ve belirli bir toplum ve duygusal ürünün bir temsilcisidir.** Bu anlamda aynı medeniyet içinde zaman ve mekân farklılıklarına dair farklı üsluplar, yorumlar olması doğaldır, ama bunlar vahdet içinde kesret misali kendi aralarında belirli bir tutarlılığa da sahiptir. Medeniyet, bu bağlamda, tarihin girdiği dinamik biçimlerin aslında ete kemiğe bürünmesidir de denilebilir. (Toynbee, 1978: I/44-47)

Bu tespitler, İpek Yolu Projesinin diriltmesinde gerek Batılı, gerekse Hind-Pakistan ve Orta Doğulu devletlerin İslam medeniyeti adı altında bölgede hükümranlık kurmalarındaki farklılıkları tespit açısından çok önemlidir. Karahanlılar devletinde olduğu gibi, medeniyetimiz bir toplumun kendiliğinden değişimi sonucunda kendiliğinden olarak doğabilir, özgün ve özgüllüğünü kurabilir. Ya da başka bir medeniyetin etkisinde uydu konumunda olacaktır.

Rus medeniyetinin Doğu Roma İmparatorluğunun uydusu olarak kurulmasına dikkat edersek, uydu medeniyetlerin yıllar sonra bile hala var oluş sorununu aşamadığının göstergesidir. Dolayısıyla bir medeniyetin ortaya çıkışı, salt değişime bağlı değildir, daha eski bir nesilden bir ya da daha fazla medeniyet çözülmesi ve bunlara ait bazı unsurların yeni bir biçime dönüşmesine dikkat etmek gerekir. Akralılık adını verdiğimiz sosyal ve kültürel süreç budur.(Toynbee,1978: I/91)

3.2. Medeniyet Oluşturmadaki Üslup Farkları

Medeniyet içindeki üslup farklılığı Türk-İslam Medeniyetinin diğer Müslüman halkların oluşturduğu medeniyetlerden farkını göstermesi açısından önemlidir. Çünkü üslup, kültürel bir çizgidir, aynı zamanda bir seçmeyi gösterir; bu da tıpkı devlet gibi iradeyi gösterir. Sanat eserleri de bu üslûp, medeniyet içindeki anlatımlardır. (Toynbee,1978: I/48)

Karakoç'un "her medeniyet, bir duygunun eksininde dönmektedir" sözü bu noktada açıklayıcı olabilir. Ona göre, Mezopotamya medeniyeti ilhamını gökyüzünden aldığı için başat duygu; hayranlıktır. Yunan medeniyeti topraktan aldığı için mitolojilerin uyandırdığı bir duygu kompozisyonu vardır. Hint ve Çin medeniyetleri bunların doğu simetrikleri gibidir, biri Batıda zihin ve hayal üzerinde olan işlem, doğuda insan ve davranışları üzerinde olup bitiyordu. Bu nedenle Çin medeniyetinde çok incelmış bir erotizm ve zarafet biçimini almış bir yaşama akışı Hind medeniyetinde ise sürekli olarak varoluş kıvılcıklarının sembolik bir çalkanıya indirgeyen mistik veya metafizik bağlantı duygusu göze çarpmaktadır. Günümüzde Batı medeniyeti Rönesans ilhamını eski yunan duyarlılığından almıştır ama buna Roma'nın, tabiata, dünyaya, evrene hâkim olma duygusunu ilave etmiştir. İslam medeniyetinin ilham kaynağı vahiydir. Burada belli bir duygunun diğer duyguları körleştirmesine engel olmak için insanın doğuştan getirdiği bütün duygularını, insanı Tanrı önünde ulaşılabilecek en üstün seviyeye vardırarak şekilde birbiriyle bağdaştırarak geliştirmenin tarz ve usullerini yapısında taşıyan bir medeniyettir. Durum böyle olunca, insan fitratı, vahiy, evren ve ülkü, din ve dünya, bu uyumu sağlamak için baştan beri birbirine uygun bir yapıda geliştirilmiştir. Başkalarını ezme, sömürme, büyük bir zulüm olarak görülmüştür. (Karakoç,1977: 34, 62-66) Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu'un "Destanlarla Uyanmak" şiirinde belirtildiği üzere;

"Tanrı buyruğudur Oğuz Nesline-Hakkı yeryüzünde feza eylemek."

Müslim, gayr-i Müslim tebaamızı-adaletle dizip hiza eylemek.

Hem de alıp yerden mazlum ahını, Zulmün ensesinde boza eylemek"

Yoktur töremizde, hem dinimizde-Canlı bir nesneye eza eylemek"(Çetin, 1991;I/495)

Eğer bizler, tarihsel sürecimizi, kültürümüzü, medeniyetimizi ve bunları oluşturan temel unsurları hatırlarsak, sosyal ve kültürel sürecimizi yeniden okuyabilirsek, Oğuz Kaan destanında belirtilen ve bizleri ayakta tutacak olan birlikteliğimizi, özgüvenimizi yeniden kurabiliriz.

Bu husus çok önemli, zira medeniyetlerin çöküşünün temel nedeni, toplumun kendi kendini belirleme gücünü kaybetmesine yol açan bir uyum yoksunluğu olduğu hususunu gözden kaçırmız. (Toynbee,1978: I/243) Türk topluluklarını, devletlerini bir üst kültür ve medeniyet çerçevesinde yeniden

birleştirmek, İpek Yolu Projesinde mümkün olabilir, bunun için kargaşa ve kaos dönemlerindeki sert ayrılıklar ve yıkıcı muhalefetler yerini uzun süreli barışa bırakmalıdır. Çünkü kargaşa ve medeniyetler arası çatışma tezleri, hiçbir verimli temasa imkân bırakmaz. (Toynbee, 1978:I/314)

Bu anlamda, bize Doğu geleneği ancak yardımcı olabilir, zira Batı, parçalayabiliyor, ama dengeleyemiyor, birleştiremiyor. İç tarihine baktığımız zaman Roma imparatorluğunun çöküşünden (15 yy) bu yana politik açıdan parçalanmışlığı devam ediyor, AB belki bunun giderilme çabası olarak da görülebilir. Ama dini birlikteliğin olmadığı kesin, oysa insanlığın siyasi ve manevi dünya birliğinin kurulması gerekir. Batının teknik ve teknolojik ustalığı, nükleer silahı, doğal enerji kaynakların tüketilmesine yönelik olduğu için insanlığın kendi kendini yok etmesini de getirecektir. Bu nedenle, alternatif siyasi üst birliktelikler kurulmalıdır. (Toynbee,1978:II/469)

Batılı olmayan bir halk, modern dinamiklerle geleneksel denge arasında bir sentez oluşturabilir, evet, insanlığın birliğe ihtiyacı var; ama egemen olan birlik içinde belli bir çeşitlilik olması dengeyi bozmaz, tersine kültürler daha da zenginleşebilir. Medeniyetler arasında çatışma yerine uzlaşma ve temaslar pekiştirilebilir. Hatta yaşayan bir medeniyet ölü bir medeniyet ile temasa geçebilir, bunu canlandırıp yeniden doğuşa (Rönesans) ulaştırabilir. Buradaki yeniden dirilişten kasıt, İtalya'daki Helenizm Rönesans'ı değildir, yok olan bir kültürün ya da yaşayan bir kültürün tarihe gömülmüş bir evresinin yeniden doğuşunu ifade eder. Burada Rönesans, yeniden diriliş, bir çeşit yüzleşmedir. Yaşayan bir uygarlığın kendi geçmişinin kapanmacı bir evresiyle bir yüzleşme ve yeniden diriliştir. (Toynbee,1978:II/482) Bu tespitleri Türk tarihi açısından mümkün kılmak için öncelikle dildeki birliği sağlamak gerekir.

3.2.1. Dilde Birlik

İlk öncülümüz, Türk teriminin aynı soydan gelen kavimlerin konuştukları dilden hareketle milli bir isim olarak sunulmasıdır. Nitekim Araplar VII-VIII asırlarda savaştıkları birçok kavimin aynı dili konuştuğunu görüp, hepsine Türk demişlerdir. Daha sonra İslamiyeti kabul eden bütün boylara Türk-men denilmesinin nedeni budur. Önce dil birliği, ardından din birliği Türk kimliğinin oluşmasında ve sürdürülmesinde temel unsur olmuştur. Aksi takdirde Tabgaçların Budizme geçerek Çinlileşmesi, Tuna Bulgarlarının Hıristiyanlaşarak Slavlaşması gibi durumlar ortaya çıkabilir. (TA, 2002: I-312,660-661)

Bedensel/ontolojik olarak Türkiye-Türkistan hattını kurmak yetmiyor, epistemolojik olarak aynı babanın çocuklarının şive ve lehçe farklılıklarının bir farklı dil gibi algılanmasının geri planında İpek yolu projesinin yok edilmesi gayretini görebiliriz. Çünkü Orhun Anıtlarında

yazıldığı gibi, kadim zamanlardan bu yana, Türk boylarını, çeşitli hilelerle, tatlı sözler, güzel yüzlerle kandırmışlar, kardeşi, kardeşe, oğlu babaya düşman etmeye çalışmışlardır. Böylece ulusları bölüp parçalayıp, tutsak etmeyi başarıyorlardı. Zamanında Çinlilere 50 yıl, günümüzde ise Ruslara 80 yıl süren özgürlük ve egemenlikten yoksun olarak yaşadık. Kültigin'in belirttiği üzere, bu kendi öz benliğimizden uzaklaşıp, düşmanla dönük yaşadığımız için oldu. Eğer Bilge Kaan anıtında denildiği gibi, (dil, fikir ve iş) birliğini sağlayabilirsek, özgür ve zengin olabiliriz. (Meram, 1968, 16-17, 22, 32-33)

Bu nedenle, "Türkçe konuşan Ülkelerin Cumhurbaşkanı"nın her yıl yaptığı toplantıda hala bariz bir şekilde görülen anlaşma dili olarak "Rusça"nın ikinci dil konumuna düşürmek gereklidir. Buradan gittikten sonra, sürekli olarak gençlere, bir yabancı dil öğrenecekseniz ve Türkistan – Türkiye koordinasyonuna dair bir projeniz varsa, kesinlikle Rusça'yı tercih edin diye tavsiyemin temelinde bu var. Evet, bu bölgede Rusça'ya ihtiyaç var, ama ikinci ve yabancı dil olarak var, ana dil, kesinlikle bir olmalıdır. Çarlık döneminde başlayan Sovyetler Birliği döneminde iyice pekiştirilen boyları farklı dil ve etnisiteye ait gibi gösteren, böl, parçala ve yönet uygulamasının kademeli olarak giderilecek; "Türk topluluklarındaki gençler, birbirlerini daha yakından tanıdıkça, birbirlerini lehçelerini öğrendikçe, ortak paydalar yeniden keşfedilecek ve bu da tekrar yeniden bir bilinçlenmeye götürecektir."

Kazakistan'daki Ahmet Yesevi Kırgızistan'ın Başkenti Bişkek'de Manas Üniversiteleri, Celal-Abad şehrinde Kommersiyalik Enstitüsü'ne bağlı olarak faaliyet gösteren Celalabad Türk Dünyası İşletme Fakültesi, bütün Türk topluluklarından gençlerin bir araya gelerek eğitim aldığı örnek kuruluşlar. Buralardaki eğitimlerle, lehçe farklılıkları en aza indirilirse, Türkçe, İngilizce ve Çince'den sonra en çok konuşulan dil olacaktır. Özellikle Çincenin gerek alfabe; gerekse coğrafi alanla sınırlı olması aslında etkisini azaltıyor, İngilizce ise gücünü emperyalizmden aldığını düşünürsek, Oğuz Kaan'ın çocuklarının dünyanın üçüncü büyük diline sahip olmamaları için hiçbir engel kalmıyor.

3.2.2. Fikirde Birlik

Türkiye-Türkistan hattını yurtlaştırmamanın temelini oluşturan fikir, temelde İslamiyettir. Orta Asya'dan başlayan göç tarihini bir nevi toplumsallaşma süreci olarak tahlil ettiğimiz zaman; İbn Haldun'dan hareketle, "dayanışma duygusu", "sosyal bağlılık" ve "sosyo-politik kimlik" olarak tanımladığımız asabiyet ve aidiyetimi belirlemede en önemli unsurun dil, din ve ırk olduğunu gözlemledik. Zaten Oğuz Kaan'ın çocukları, atayurtlarında savaş halindeydiler, galip gelen yurtlarında oturur, mağlup olanlar ise Maverünnahr taraflarına giderlerdi. Araplar aynı dili

konuşan birçok oğuz boyuyla savaşmışlar; bunların hepsine Türke benzer (Türk manend) demişlerdir. 10. asırda Müslüman olmaya başlayan Oğuzlara 11 yüzyıldan itibaren Türkmen denilmiş; bu niteleme, gayr-i müslim Türklerden ayırt etmenin ölçütü olmuştur. (Ögel,1989:227-230, 264; Sümer, 1999: 2-3, 20; TA, I/312,337;II/300-303;845-847)

Önce, **nesep/soy** unsuru olarak **Türk/men**; **sebep** unsuru olarak **İslamiyet**, aidiyetimizin temel unsurları olmuştur artık. Bunların inanç ve ruhun epistemolojik açıdan nasıl oluştuğunu, burada yaşanan en ufak bir kırılmanın bile nasıl değerlerine yabancılaşmaya, kimlik değişim ve dönüşümüne yol açtığını, Bulgar ve Macar Türklerinde gözlemlemek mümkündür.

Selçuklu ve Osmanlı devletleriyle birlikte hem Asya'nın; hem de İslam dünyasının hâkimi olan Oğuzlar ile birlikte Müslüman ile Türk kavramının özdeş hale gelmesinin temelinde, Nizam-ı alem davası, din, devlet, mülk (vatan) ve millet gibi dört mukaddes unsur yatmaktadır. Medeniyetin ilhamını vahiyden aldığı için milli, dini ve inansı duyguların ahenkli bir terkiğini kuran Türkler, bir dünya nizamı davasına bağlanırken, bu ilkeler çerçevesinde Allah'ın cihan hakimiyetini kendilerine emanet ettiklerini inanıyorlardı. Bu bağlamda, emanete saygı göstermek, bir hanedan, bir sınıf veya bir milletin değil, hüküm sürdükleri bütün kavim ve dinlerin hamisi olduklarını düşünüyorlardı. Bu nedenle Türk imparatorluklarında milliyet, din, sınıf tezat ve mücadelelerine rastlanmamış; adalet ve ahenk hüküm sürmüştür. Türk Cihan hakimiyeti ve nizamının milletler arası bir mahiyet alması, İslami ve insanı esaslar dâhilinde tekamülüyle mümkün olmuştur.(Turan,1999:X-XV; Sümer, 1999: 40)

Türkleri diğer milletlerden farklı kılan, göç ettikleri mekânları yurtlaştıran zihniyetin temel unsuru budur. Orta Asya'dan getirdiği **nesep/Türk özelliklerine**, insanı Tanrı'nın bir emaneti olarak görüp, bir kişiye yapılan haksızlığın bütün insanlığa yapılmış olacağına idrakinde olan **sebep/Din** asabiyeti ile birleşince ortaya bu ruh/zihniyet çıkmıştır. .İnsanın var oluş amaçlarına ters faaliyetlerde bulunulması durumunda zulüm ortaya çıkar ilkesini şiar edinmenin doğal sonucudur bu. Artık insan korunması gereken en değerli varlık, toplumlar ise Allah'ın iyilik ve güzellikte yarışması için farklı dillerde yarattığı "İbrahimi Milletler" olarak görülmektedir. Bu bakış açısıyla; Türkler; Hz. Adem'den Peygamberimize kadar her kavme aynı temel inançlar (Tevhid, Nübüvvet ve Mead) gönderildiğini, uygulamalarındaki farklılıkları farkına varıp, aykırılığa dönüştürmeden farklı, dil, din ve ırkları bir arada yıllarca barış ve huzur içinde tutmuştur. *Kanaatimce, uzun yıllar Türk ve Müslüman özleştirilmesinin nedeni de budur* (Uyanık, 2006b:36-38)

3.2.3. İşte Birlik: Ekonomi-Politik Bir Proje Olarak İpek Yolu'nun Yeniden Canlandırılması

17 Kasım 2006 tarihinde Antalya 'da toplanan Türk Dili Konuşan Devlet Başkanları 8. Doruk Toplantısında bu hususu Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev somut bir öneri olarak İpek yolunun yeniden canlandırılmasına hız kazandırılmasını istemiştir. (18.11.200. Zaman) Bu talep, Bumin Kaan'ın küçük kardeşi İstemi Kağan (552-576) itibaren Türklerin genişleme ve yayılmasını ipek yolunu merkeze alarak doğudan batıya çevirmesinin güncellenmesidir.

Duralı hocamın tespitine göre, Türkleri ana yurtlarından koparıp ülkelerini batısına yönelten husus, salt siyasi kargaşalar olmayıp, iktisadi kaygılar; yani İpek Yolundan pay kapma mücadelesidir. Asya'nın kuzeydoğundan ortaları ile batısına intikal eden Türklerin gerek hedef gerekse etkilendikleri medeniyet ise Çin'den İran'a kaymıştır. Türkler, İran'ı devre dışı bırakarak Çin ile önce Doğu Roma, ardından Bizans arasındaki ticaretin aracı olmayı hedeflemişlerdir. Bu ticaret, Avrasya medeniyet ekseninin iki ucu arasındaki mal, tavır, hüner, zanaat, fikir ile zihniyet değiş tokuşudur.

Bu çerçevede Türkler, İran medeniyetinin Seyhun ile Ceyhun (Maveraünnehir) ötelere merkezi ülkesi Soğdiana'yı fethederek, burayı yurt edinip, Türkistan demişlerdir. (TA, 2002: I/337) Bu tespitlere dikkat ettiğimiz zaman ekonomi politik açıdan tarihsel olarak ve güncellenen politika arasında fazla değişiklik yoktur, hala aynı güçler, ipek yolu pastasından pay kapmaya çalışmaktadır.

3.2.3.1. Günümüzün Enerji Koridoru: İpek Yolu

Tarihi ipek yolu, bugün enerji hattına dönüşmüş durumdadır. Türkiye, Türkistan hattının denize ve dünyaya açılan tek kapısı olarak bu hattın uç noktasında yeniden ve ayrıca önem kazanmıştır. Nitekim Bakü-Ceyhan hattını uluslar arası bir şirketler birliği (konsorsiyum) ile açarak, bölgede her zaman var olduğunu gösterdi. Ceyhan ve Samsun bu anlamda stratejik yerler haline geldi.

Azerbaycan ile Şahdeniz Doğal gaz projesi anlaşması yaparak, Gürcistan üzerinden Türkiye'ye getirmek için anlaşma yaptı. Özellikle bu proje gerçekleşirse Türkiye, Rusya'dan aldığı fiyatın yarısına gaz alabilecek, bunun bir kısmını Yunanistan'a satacak. Buna karşılık Rusya, hem bu projelerin bazılarının içinde yer alıp, hem de Bulgaristan ile birlikte Ortodoks merkezli alternatif arayışlar içindedir. Son tahlilde, Rusya'nın da batılı bir devlet olduğunu (Karakoç,1977: 43) düşündüğümüz zaman, ekonomi-politik projelerde dini paralellikler önem kazanıyor. Bir enerji devi olan Rusya, Türkiye'nin Azerbaycan ile yaptığı anlaşmadan rahatsız, Bakü'ye baskı yapıyor. Rusya ile ortak projelerden ABD rahatsız, Türkiye'yi

Kongre'den Ermeni tasarısını geçirmekle üstü örtük bir şekilde tehdit ediyor. (Zaman; 19.Kasım.2006; Uyanık, 2006:14,)

ABD ve AB'nin de bu enerji koridoruna yönelik politikalarına karşı Türkiye 1992 yılında, Yunanistan, Arnavutluk, Ermenistan, Azerbaycan, Bulgaristan, Moldova, Romanya, Rusya, Sırbistan-Karadağ ve Ukrayna ile birlikte Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ) kurarak, İpek Yolunun Batı'ya ulaşım merkezini de organize etmeye çalıştı.⁵ Bu çerçevede, Türk Hava Yolları, dünyanın en büyük hava yolu birliği olan Star Alliance ile ittifak yaparak, İstanbul'u hava ulaşımının ipek yolu haline getirdi. (10.12.2006. Pazar, Zaman)

Bunlara ilaveten Türkiye, Bulgaristan, Macaristan ve Romanya tarafından yürütülen Nabucco boru hattı projesi de stratejik bir önem taşımaktadır. İran; Türkiye-Avusturya hattını birbirine bağlayan bu projeye katılmak istiyor. İran Dış İşleri Bakanı Manuçer Mutteki'nin bu bağlamda bahsettiği üzere "Zengin tarihi, ekonomisi, konumu ile Türkiye'nin AB'ye destek olacak potansiyele sahiptir." Bu nedenle olsa gerek, "AB, Türkiye'yi kabul eder mi? sorusunun tersine çevrilmedir" demesinden anlaşıldığı üzere; Türkiye'nin AB üyeliğine kabul edilmesinde sadece doğal gaz üreticilerinin büyük kısmına komşu olmak ve güvenli bir enerji koridoru kurması değil, aynı zamanda ve daha önemlisi stratejik konumudur.

Özellikle Batı'nın askeri kolu olan NATO da bile Rusya'nın enerji alanında son yıllarda kazandığı ağırlık ve nüfuz, onun bir kartel olmaya doğru gittiğini gösterdiği endişesindedir. Bunun ne derecede gerçekleşeceği sorunlu; ama Rusya siyasetinin esas mihverinin açık denizlere çıkmak olduğu her zaman siyasi coğrafyacılarca bilinen bir husus olunca, her durumda önlem alınması gerektiği de bir gerçektir. (Göney, 1993: 143) Nitekim en azından bir doğalgaz şirketler birliği ya da ittifakı kurulabileceği üzerinde durulmaktadır; böyle bir girişimin Türkiye'yi devre dışı bırakarak yapılamayacağı da ortadır. (Zaman.25.11.2006; 05.12,2006)

Özellikle yaklaşık bir buçuk milyar nüfusa sahip ve hızla büyüyen ekonomisiyle Çin'in doğalgaz, kömür, altın, bakır açısından zengin olan bölgeye hâkim olmak için Gwader liman kentine büyük yatırımlar yapması, İran ve Hindistan üzerinden Batı'ya ulaşmaya çalışmasını düşündüğümüz zaman Türkiye'nin projelerinin önemi bir kez daha anlaşılır. Bunlara ilaveten bir Türk eli olan Kerkük'ün gaz ve petrol zenginliğiyle Irak ve Türkiye'nin hakimiyetinden kurtarılıp bağımsız bir Kürdistan projesinin işlevsel kılınması, ayrıca Pakistan-Hindistan bölgesinde kurulacak bir

---

⁵ Genel Sekreterliği İstanbul'da bulunan teşkilatın birinci sekreterliği daimi olarak Türkiye'ye ait, Büyükelçi Murat Sungar tarafından yürütülmektedir.1.05.2007 tarihinde dönem başkanlığını altı aylığına Türkiye üstlenecek. Şimdiye kadar, siyasi sorunlara girmeyelim derken, kuruluşun atıl hale dönüştüğünü vurgulayan Sungar, ABD ve Rusya'nın etkinlikleri karşısında yeniden düzenlenmesi gerektiği kanaatinde. Zaman.29.Ekim.2006. Pazar

Belucistan ile hem Ortadoğu, hem de Güney Asya'da alternatif enerji kontrol birimleri kurulmak istendiğini düşünürsek, küreselleşmenin gerçekten dünyanın siyasal ve enerji açısından yeniden yapılandırılmasının adı olduğu ortaya çıkar. (Fraser, 2006:20)

3.2.3.2. İpek Yolunun Demir Ağlarla Döşenmesi

Bakü-Tiflis-Ceyhan Petrol Boru hattı, Bakü-Tiflis-Erzurum Doğalgaz Boru Hattına birde Baku-Tiflis Kars Demiryolu Hattı projesi, kesintisiz ve en güvenilir hat olarak ilave edilince, Doğu'nun zengin kaynaklarını Batı'ya ulaştıran dünyanın en eski ticaret güzergahı olan İpek yolu demir ağlarla da yeniden hayat bulacaktır.

Doğu'da Çin Halk Cumhuriyeti ve Kazakistan demiryolu hatları ile Batı Boğaz geçişli Marmaray demiryolu tüneli üzerinden Avrupa demiryolu ağı ile irtibatlandırılacak olan bu hat 2010 yılı itibarıyla Asya ile Avrupa arasında kesintisiz, güvenilir hızlı, kargo ve yolcu taşımacılığını gerçekleştirecek. 13 yıldır üzerinde çalışılan hattın imza törenine hareket etmeden yaptığı basın toplantısında (07.02.2007) Başbakan Erdoğan'ın İpek yolunun canlandırılmasının en önemli bileşeninin bu demiryolu olduğunu söylemesi, Türkiye'nin bu hatta ne kadar önem verdiğinin göstergesidir.

Ağustos 2007 de temeli atılacak ve en geç üç yıl içerisinde bitirilecek olan bu hattla, Doğuda Hazar üzerinden Çin ile Kazakistan'ın Aktau Limanı arasında inşa edilecek demiryolu hattıyla birleşecek. Böylece Bakü-Hazar-Türkmenbaşı-Almatı-Çin güzergahı daha hızlı ve kısa olacaktır. ABD'nin karşı çıktığı bu projeye Çin ve Kazakistan büyük destek veriyor, ilk yıl 4.5 milyon; sonraki yıllar için ise 10 milyon ton yük garantisi veriliyor. Projeye Gürcistan devlet başkanı Mihail Saakaşvili ve Azerbaycan devlet başkanı İlham Aliyev de imza koyacak. Bölge ülkeleri arasında bu ve benzeri projeler Güney Kafkasya'da barış, istikrar ve işbirliğine dayalı ortak refahın paylaşımı ve artışına hizmet edecektir. (Zaman.08.02.07.Perşembe, 8)

Sonuç

Ön Asya ve İç Asya irtibatını tarihsel ipek yolu hattını yeni enerji koridoru olarak kurulması demek, Türk Medeniyetinin yeniden dirilişini gerçekleştirmektir. Bu, aynı zamanda Ortadoğu enerji merkezlerindeki çatışmaların giderilmesinde öncü rol oynayabilir. Zira Türkiye, liberal ekonomiyi benimseyen, laik, demokratik, sosyal bir hukuk devleti olarak, bu anlamda örnek ve öncü bir konumdadır. Özellikle Turgut Özal'ın döneminden itibaren artan teknoloji kullanımı, genç nüfusu, doğal zenginlikleri, stratejik konumu, sermaye yönetimi, ithalata-ihraçat modelleri, yatırım iklimi ve iş piyasası gibi konularda dünya devleti olma yolundadır.

Dünyadaki hammadde kaynaklarının %40; enerji kaynaklarının %65'in Müslümanların yaşadıkları bölgelerde ve küreselleşmenin enerji merkezlerini kontrol için medeniyetler ve dinler arası çatışma tezi ile birlikte yürütüldüğüne dikkat edilirse, "Medeniyetler İttifakı" projesinin eş başkanlığını, İslam dünyasında tek laik, demokratik, sosyal, hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti Başbakanının üstlenmesinin yaptırımını daha büyük olacaktır.

Bu nedenle enerji hatlarının kavşak noktasında olan Türkiye'nin nesep ve sebep birliği olan diğer Türk devletleriyle, sebep bağı olan Müslüman ülkelerle enerjinin adil dağıtımını sağlayan ekonomik birliklikleri kurup yönlendirmesi potansiyeline sahip bir birikime sahip olduğu gerçeği ve güvenini hiç kaybetmemeliyiz.

Kaynakça:

Atalay, İbrahim, (2002) "Türk Dünyasının Coğrafyası, Türkler Ansiklopedisi, Ankara, , c.1. Yeni Türkiye Yayınları

Aslan, B (2000):"Yerel Tarihin Tanımı, Gelişimi ve Değeri" Küreselleşme ve Tarih Yazımı, Yeni Yaklaşımlar: Küreselleşme ve Yerelleşme. Tarih Vakfı yay. İstanbul.

Ağaoğulları, Mehmet Ali, Eski Yunan'da Siyaset Felsefesi, Ankara.1989

Baykara, Tuncer, (2002)) Türklüğün En Eski Zamanları, Türkler Ansiklopedisi, cilt.1 Yeni Türkiye Yayını, Ankara

Bentley, Michael, (2000):Küreselleşme ve Tarih Yazımı, Yeni Yaklaşımlar: Küreselleşme ve Yerelleşme. Tarih Vakfı yay. İstanbul.

Buryakov Yuriy F, (2002): "Eski ve Orta Çağ Dönemlerinde Büyük İpek Yolu Üzerindeki Orta Asya Türkleri", Türkler Ansiklopedisi, Yeni Türkiye Yayını, cilt.III, Ankara

Çetin, Mehmet; 1991;Türk Şiir Antolojisi, Birleşik yay. Ankara

Duralı, Teoman, (2002); Toplum-Devlet Ülküsü Olarak Tarihte Türklüğün Oluşması, Türkler Ansiklopedisi, cilt.1Yeni Türkiye Yayını, Ankara

İlhan, Suat, Jeopolitik Duyarlılık, TTK.Ankara. 1989

Kafesoğlu, İbrahim; (2002) "Tarihte Türk Adı" Türkler Ansiklopedisi, Yeni Türkiye Yayını, cilt.I, Ankara

Karakoç, Sezai, (1977), Çağ ve İlham I, İstanbul.

Koca, Salim; (2002). Türklerin Soy Kütüğü, Türkler Ansiklopedisi, Yeni Türkiye Yayını, cilt.1, Ankara

Larrain,Jorge; 1995 İdeoloji ve Kültürel Kimlik, çev. N.N.Domaniç, Sarmal yay. İstanbul.

Margolis, Joseph. 2006, 11 Eylül Sonrası ahlak Felsefesi. Ankara.

Meram, Ali Kemal; (1968) İlk Türk Devleti ve Yazılı Türk Anıtları, İstanbul

- Rahmeti, G.R ve Bang.W. (1970) Oğuz Kaan Destanı, MEB;İstanbul.
- Stavisky, (2002):"ipek Yolu ve İnsanlık Tarihindeki Önemi" Türkler Ansiklopedisi, Yeni Türkiye Yayını, cilt.III, Ankara
- Toynbee,Arnold; (1978):Tarih Bilinci (A Study of History) Bates yay. İstanbul.
- Turan, Gündüz, (2002), Oğuzlar/Türkmenler, Türkler Ansiklopedisi, Yeni Türkiye Yayını, cilt.2, Ankara
- Jenkins, Keith,(1997) Tarihi Yeniden Düşünmek, çev. Bahadır S.Şener, Dost yay. Ankara.
- Gilson, Etienne,(1986) Tanrı ve Felsefe, çev.M.aydın. İzmir
- Gökdemir, Oktay, (2000) "Küresel Bağlamda Türkiye'de Cumhuriyet Tarihi Yazıcılığının Sorunları, Küreselleşme ve Tarih Yazımı, Yeni Yaklaşımlar: Küreselleşme ve Yerelleşme. Tarih Vakfı yay. İstanbul
- Göney, Süha(1993) Siyasi Coğrafya, İstanbul
- Turan, Osman, (1999)*Türk Cihan Hakimiyeti Mefkuresi Tarihi*, İstanbul. 12. baskı
- (2002), *Türk Cihan Hakimiyeti Mefkuresi*, Türkler Ansiklopedisi, Ankara, c.2.
- Özey, Ramazan, (2002); Tarihte Türk Devletleri ve Hakimiyet Alanları, Türkler Ansiklopedisi, cilt.1 Yeni Türkiye Yayını, Ankara
- Sümer, Faruk; 1999: Oğuzlar, (Türkmenler), Tarihleri, Boy Teşkilatı, destanları. Türk Dünyası Araştırma Vakfı. 5.Baskı. İstanbul
- (2002): Oğuzlar, Türkler Ansiklopedisi, Yeni Türkiye Yayını, cilt.2, Ankara.
- Uyanık, Mevlüt (2001):Bilginin İslamileştirilmesi ve Çağdaş İslam Düşüncesi, Ankara.
- (2006) 11 Eylül 2001: Enerji Savaşları Yüzyılının Başlangıç Tarihi. Corum Hakimiyet,11.09.2006
- (2006b) İnanç, Ruh ve Aidiyet Eksenine Göç: Diyanet Aylık dergi. Sayı.186.
- (1996)*Medeniyetler Arası Diyalogda Modern Türkiye'nin Konumu ve Önemi*, Yeni Türkiye, cilt 2; sayı.9,
- Fraser G.Cora: (2006) Böl ve Yönet**"te Yeni Hedef İran ve Türkiye mi? Zaman.29.10.2006.Pazar
- Yeniçeri, 2005: "Orta Asa Devletleri Birliği'nin Anlamı, Gereği ve Geleceği" Türk Yurdu, c.25, sy.214, Haziran.
- Zygmunt, Bauman, (1999) Küreselleşme, Toplumsal Sonuçları, çev. A.Yılmaz. İstanbul.